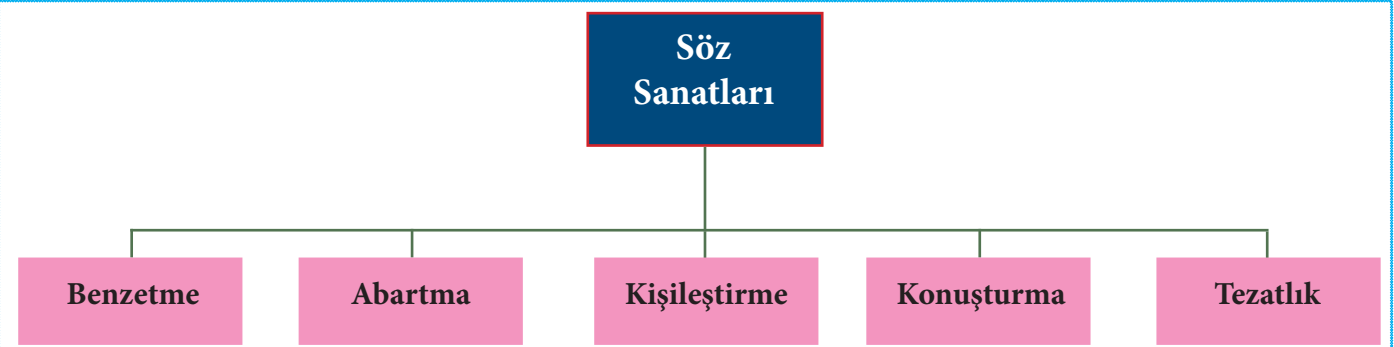

Söz sanatları (edebi sanatlar), ifadeye zenginlik katmak, ifadenin etkisini artırmak ya da az sözle çok şey ifade etmek için kullanılır.

Söz sanatlarında en çok benzetme, abartma, kişileştirme, konuşurma ve karşıtlık sanatları kullanılır.

Benzetme (Teşbih):

Anlatımı kuvvetlendirmek, sözün etkisini artırmak için aralarında değişik yönlerden ilgi bulunan iki şeyden zayıf olanın kuvvetli olana benzetilmesine benzetme denir.

Tam bir benzetmede benzeyen, benzetilen, benzetme yönü ve benzetme edatı olmak üzere dört temel unsur vardır fakat bir cümlede benzetme yapılması için sadece benzeyen ve benzetilen olması da yeterlidir.

Benzeyen: Zayıf unsur.

Benzetilen: Kuvvetli unsur.

Benzetme yönü: İki unsur arasındaki benzetme sebebi.

Benzetme edatı: Benzetmede kullanılan "gibi, kadar" edatlarıdır.

Örnek Cümle:

"Ahmet, tilki gibi kurnaz bir çocuktur." Bu cümlede benzetmenin tüm unsurları yer almaktadır.

Benzeyen: Ahmet

Benzetilen: Tilki

Benzetme yönü: Kurnazlık

Benzetme edatı: Gibi

***Bir benzetmede tüm unsurlar kullanılmak zorunda değildir. Bazen benzetmenin bir yönü de kullanılabilir. Bu, benzetme için yeterlidir.**

Örnek Cümleler:

"Aslan oğlum benim!"

Cümlesinde iki unsur yazılmıştır.

Benzeyen: Oğul

Benzetilen: Aslan

Benzetme yönü: Cümlede herhangi bir benzetme yönü kullanılmasına rağmen aslanın güçlü ve cesur olması yönlerinden bir benzetme yönü olabileceğini yorum yaparak bulabiliriz.

"Evimizin prensesi okuldan gelmiş." Cümlesinde sadece benzetmenin bir yönü kullanılmıştır.

Benzetilen: Prenses, *diğer yönleri yorum yaparak bir değerlendirme bulunabiliriz. Evin kızı prensese benzetmiştir, prenses gibi narin ve güzeldir. Evlerinin en kıymetlisidir. Şeklinde yorum yapabiliriz.*

"Bir hilal uğruna ya Rab, ne güneşler batıyor!" Cümlesinde iki farklı benzetme kullanılmıştır. İkisinde de sadece benzetilen yazılmıştır.

Benzetilen : Hilal

Benzeyen: (Bayrak)

Benzetilen : Güneş

Benzeyen: (Askerler)

Abartma:

Bir şeyin özelliklerini, bir olayı veya bir durumu olduğundan daha büyük veya daha küçük göstermeye abartma denir. Abartmada esas olan şey gerçek bir durumun abartılmasıdır. Olmayacak bir şey abartılmaz.

“Çantayı taşımaktan kolum koptu.” Cümlede “çok yorulduğunu” abartarak anlatmaktadır.

“Bir of çeksem karşıki dağlar yıkılır.” Cümlesinde “dertli, hüznü” olduğunu abartarak anlatmaktadır.

“Şühedâ fişkıracak toprağı sıksan şühedâ” Cümlesinde vatan her karış toprağında şehitlerin olduğunu abartarak anlatmaktadır.

“Bir ah çeksem dağı taşı eritir,/Gözüm yaşı değirmeni yürütür.” Dizelerinde çok dertli olduğunu, çok ağladığını abartarak anlatmıştır.

“Öyle bir bağırdı ki tüm şehir kulak kesildi.” Cümlesinde bağırmasının şiddetini abartarak anlatmıştır.

Kişileştirme(Teşhis):

İnsan dışındaki varlıklara insana özgü özelliklerin verilmesine kişileştirme denir. Burada genel olarak insanı diğer varlıklardan ayıran temel özelliklerin verilmesidir.

“Ağaçlar sonbahara hazırlanıyor.” Ağaçların bir şeylere hazırlanması insan özelliğidir.

“Güneş tüm kızgınlığını bize yansıtıyordu.” Kızgınlık insan özelliğidir.

“Bulutlar gözyaşı dökmeye başladı.” Ağlamak insan özelliğidir.

“Bütün kusurumu toprak gizliyor.” Gizleme işi insan özelliğidir.

“Boş boş durmaktan sıkılmıştı korkuluk.” Sıkılmak insan özelliğidir.

Konuşturma (İntak):

İnsan dışındaki varlıkları konuşturma, onların ağızından söz söyleme sanatına konuşturma (intak) denir. Konuşturma, genellikle kişileştirme sanatı ile birlikte kullanılır. Kişileştirme ile insan özelliği kazandırılan varlıklar, konuşturulduğu zaman konuşturma sanatı yapılmış olur. Fabllar intak sanatının en güzel örneğidir.

Tilki: Sen ne kadar güzelsin leylek kardeş.

Leylek: Ay, teşekkür ederim.

Tilki: Keşke seninle şöyle bir dost olsak, birlikte vakit geçirsek ne güzel olurdu.

Leylek: Ne münasebet canım, hem sen tilkisin sana güven olmaz.

Tilki: Bir şans vermeye ne dersin...

“Akşam oldu.” diye seslendi küçük papatya kendini beğenen güle.

Karşıtlık (Tezat):

Birbirine karşıt olan durum, kavram ve fikirlerin bir arada kullanılmasına karşıtlık (zıtlık) denir. Genelde şiirlerde kullanılır.

“Yaşlılık bir kar gibi çötü üzerime, bahardaydı gençliğim.”

“Gökyüzü karanlıktan aydınlığa açılan kapımızdır.”

“Ağlarım hatırıma geldikçe gülüştüklerimiz.”

Bunların dışında kullanılan söz sanatları da vardır.

Ad Aktarması: Benzetme ilgisi söz konusu olmadan, başka bazı ilgilerle, bir sözün başka bir söz yerine kullanılmasıyla oluşturulan mecazlardır.

“Annem sobayı yaktı.” Yanan soba değil, sobanın içindekilerdir.

“Tüm stad ayağa kalktı.” Kalkan stad değil, seyircilerdir.

“Bizim okul şampiyon oldu.” Okul değil, okuldaki öğrenciler şampiyon olmuştur.

Kinaye (Değınmece): Bir sözün, benzetme amacı güdölmeden, hem gerçek hem de mecaz anlamını düşündürecek biçimde kullanılmasına kinaye denir.

“Arkadaşın dayısı güçlüdür, halleder.”

Dayısının çevresi olduğu, işi yapabileceği anlamı çıkar.

“Bırak onu, burnu büyük adamdan hayır gelmez.”

Kişinin havalı olduğu anlamı çıkar.